

رویکرد مدیریت ایمنی منابع انسانی

1- ایمنی در افزایش بهره‌وری

2- حوادث ناشی از کار

ایمنی در افزایش بهره‌وری

بهره‌وری که یکی از مفاهیم اقتصاد است اینگونه تعریف می‌شود: "مقدار کالا و یا خدمات تولید شده در مقایسه با هر واحد از انرژی و یا کار هزینه شده". به دیگر سخن بهره‌وری عبارتست از بدست آوردن حداکثر سود ممکن با بهره‌گیری و استفاده بهینه از نیروی کار، توان، استعداد و مهارت نیروی انسانی، زمین، ماشین، پول، تجهیزات، زمان، مکان و... به منظور ارتقاء رفاه جامعه.

برای بهبود بهره‌وری موانعی به شرح ذیل وجود دارد:

نداشتن اعتقاد و باور ملی به نتایج و فواید بهبود بهره‌وری

ترس از برخی نمودهای ظاهری بهره‌وری از جمله ترس از بیکاری

ناآگاهی عمومی نسبت به مفاهیم و جایگاه بهره‌وری، میزان اهمیت آن و نقش و وظایف افراد در این راستا

بی‌توجهی به فکرهای خلاق و مبتکر

مقاومت افراد در مقابل تغییرات و عدم تمایل به ترک برخی عادات

غرق شدن در روش‌ها و تکنیک‌ها و تغییر باورهای فکری

بلند پروازی و بی توجهی به مسائل به ظاهر کوچک و راه حل‌های خرد

مشخص نمودن متولی کار

ناهماهنگی و نبود هدایت و نظارت مناسب

ضعف تعهد اجرایی

عجله در حصول نتیجه

دخالت‌های بی جای برخی کارشناسان در سایر حوزه‌های کاری و اظهار نظرهای غیر کارشناسانه

عدم وجود کارشناسان خبره و یا عدم انگیزش آنها در ارزیابی سیستم و تجزیه و تحلیل و اندازه گیری

بهره وری

برخورد مقطعی با موضوع بهره وری و ناپیوستگی روند بهره وری

فواید عمومی بهره وری عبارت‌اند از :

صرفه جویی در هزینه‌ها

افزایش کیفیت (مرغوبیت و مطلوبیت) کالاها و خدمات

ثبات قیمت‌ها و یا حتی کاهش آن

افزایش سطح رفاه عمومی جامعه

افزایش درآمد و سود

رضایت عمومی افراد

رونق اقتصادی

افزایش تولید و ارائه خدمات

ثبات اقتصادی در بازار جهانی

ایجاد اشتغال

توسعه صنعتی

منافع و فواید بهره‌وری برای سیستم‌های دولتی و شرکتها را می‌توان به شرح ذیل برشمرد:

افزایش سود و درآمد

کاهش هزینه‌ها

افزایش تقاضا

رضایت شغلی کارکنان

سرعت عمل کارکنان

دقت عمل کارکنان

ایجاد رقابت سالمتر

ارتقای شغلی کارکنان

ایجاد محیط کاری جذاب

آموزش عمومی کارکنان

افزایش حقوق و دستمزد

امنیت شغلی کارکنان

انجام درست کارها و انجام کارهای درست

افزایش کیفیت زندگی کاری

افزایش رفاه کارکنان

افزایش انگیزه کاری

بهبود و ارتقای بهره وری مستلزم کوشش و تلاش برنامه ریزی شده همه جانبه از سوی افراد و مسئولین ذیربط است که خود نیازمند بهبود شرایط کار و تغییر محرکه‌ها و روشهای انگیزشی کارکنان، بهبود نظامها، دستورالعملها، قوانین، بخشنامه‌ها، دستورالعملها، روشها، فناوری و غیره می‌شود.

بهره وری

واژه بهره وری برای نخستین بار بوسیله فرانسوا کنه ریاضیدان و اقتصاددان طرفدار مکتب فیزیوکراسی (حکومت طبیعت) بکار برده شد. وی با طرح جدول اقتصادی، اقتدار هر دولت را منوط به افزایش بهره وری در بخش کشاورزی می‌داند. در سال 1883 فرانسوی دیگری به نام لیتره بهره وری را دانش و فن تولید تعریف کرد. با شروع دوره نهضت مدیریت علمی در اوایل سالهای 1900، فردریک ونیسلو، تیلور و فرانک و لیلیان گیلبریث به منظور افزایش کارآیی، درباره تقسیم کار، بهبود روشها و

تعیین زمان استاندارد، مطالعاتی را انجام دادند. کارآیی به عنوان نسبتی از زمان واقعی انجام کار به زمان استاندارد از پیش تعیین شده، تعریف شد. بطور مثال اگر از فردی در 8 ساعت کار انتظار تولید 100 واحد محصول را داشته باشیم اما در عمل وی 96 واحد تولید کند، گفته می شود کارآیی او 96% است.

در سال 1950 سازمان همکاری اقتصادی اروپا، به طور رسمی بهره وری را چنین تعریف کرد:

(بهره وری حاصل کسری است که از تقسیم مقدار یا ارزش محصول بر مقدار یا ارزش یکی از عوامل تولید

بدست می آید. بدین لحاظ می توان از بهره وری سرمایه، مواد اولیه و نیروی کار صحبت کرد.)

در اطلاعیه تشکیل مرکز بهره وری ژاپن در سال 1955 در ارتباط با بهبود بهره وری چنین بیان شده

است: «حداکثر استفاده از منابع فیزیکی، نیروی انسانی و سایر عوامل به روشهای علمی بطوریکه بهبود

بهره وری به کاهش هزینه تولید، گسترش بازارها، افزایش اشتغال و بالا رفتن سطح زندگی همه آحاد ملت

، منجر شود.» از دید مرکز بهره وری ژاپن، بهره وری یک اولویت و انتخاب ملی است که منجر به

افزایش رفاه اجتماعی و کاهش فقر می گردد. مرکز بهره وری ژاپن از زمان تأسیس در سال 1955 نهضت

ملی افزایش بهره وری در این کشور را تحت سه اصل رهنمون ساز به جلو هدایت نموده است که عبارتند

از: افزایش اشتغال، همکاری بین نیروی کار و مدیریت، توزیع عادلانه و برابر ثمره های بهبود بهره

واری در میان مدیریت، نیروی کار و مصرف کنندگان.

در اواخر دهه 1970 و اوایل دهه 1980 مرکز بهره وری آمریکا تعریف زیر را ارائه داد:

قیمت تعدیل شده سود = بهره وری

تعاریف دیگری از بهره وری به شرح زیر بیان شده است :

- معیار عملکرد و یا قدرت و توان هر سازمان در تولید کالا و خدمات.
- نسبت میان بازده به هزینه عملیات تولیدی .
- نسبت بین بازده تولید به واحد منبع مصرف شده است که با سال پایه مقایسه می شود.
- تغییر بدست آمده در مقدار محصول در ازای منابع مصرف شده .

از سوی دیگر می توان گفت که برای تعریف بهره وری ، ابتدا باید با دو مفهوم کارآیی و اثربخشی آشنا

شویم :

◀ کارآیی : نسبت ستاده به داده را گویند که برابر با مصرف بهینه منابع میباشد .

◀ اثربخشی : به معنای تحقق اهداف سازمان است .

با ادغام این دو مفهوم چهار حالت بروز می نماید:

1- ورودی ثابت ، افزایش خروجی

2- کاهش ورودی ، افزایش خروجی

3- کاهش به نسبه بیشتر ورودی ، کاهش خروجی

4- افزایش ورودی ، افزایش به نسبه بیشتر خروجی

که حالت چهار همان بهره وری می باشد . کارآمدی و اثربخشی (بهره وری) حالتی است که هم منابع درست مصرف شده و هم اهداف سازمان تحقق یافته است .

سازمان بین المللی کار بهره وری را چنین تعریف کرده است :

(بهره وری عبارتست از نسبت ستاده به یکی از عوامل تولید : سرمایه، نیروی کار و مدیریت.)

در این تعریف «مدیریت» بطور ویژه یکی از عوامل تولید در نظر گرفته شده است. نسبت تولید به هر کدام از این عوامل معیاری برای سنجش بهره وری محسوب می شود.

نقش ایمنی و بهداشت حرفه ای در افزایش بهره وری واحدهای صنعتی

شاید تصور اینکه ایمنی و بهداشت حرفه ای میتواند نقش به سزایی در بهره وری بسیاری از واحدهای صنعتی داشته باشد برای اکثر افراد مشکل داشته باشد . بطور کلی ارتقای سطح بهره وری در واحدهای صنعتی به طرق متفاوتی امکان پذیر است این امر از طریق بکارگیری روشهای مدیریتی صورت میپذیرد. لازم به ذکر است که اصول ایمنی و بهداشت حرفه ای نیز علاوه بر اثرات غیرمستقیم بر بهره وری و بازده اقتصادی واحدهای صنعتی بطور مستقیم بر این موارد تاثیر دارد.

بطور کلی خسارات مالی یا جانی ، عواقب و پیآمدهای منفی تمامی حوادث صنعتی را تشکیل میدهند . بنابراین وقوع حوادث یا سبب آسیب دیدن دستگاهها و تجهیزات ، مواد خام محصولات یا محیط کار میشود و یا صدمات غیرقابل جبران جسمی و جانی را به همراه خواهند داشت . بدیهی است که تمامی این موارد بر اقتصاد و بهره وری واحدهای صنعتی تاثیر خواهد گذاشت . علاوه بر موارد فوق بیماریهای ناشی از کار نیز عوامل دیگری هستند که به طور مستقیم یا غیرمستقیم بر بهره وری اثر میگذارند .

چراکه علاوه بر خسارات و زیانهای اقتصادی ناشی از غیبت‌ها مخارج درمانی، بیمه و سایر هزینه‌های مرتبط نیز قابل توجه خواهند بود.

از اینرو توجه به اصول ایمنی و بهداشت حرفه‌ای اهمیت ویژه‌ای می‌یابد. زیرا تنها با بکارگیری این اصول است که میتوان رخداد حوادث و بیماریهای شغلی را کاهش داد و یا به حداقل رسانید و در صورت امکان بطور کامل حذف کرد.

با توجه به تحقیقاتی که تاکنون در این زمینه صورت گرفته، توجه به اصول ایمنی و بهداشت حرفه‌ای و رعایت این اصول، نقش زیادی در کاهش زیان‌های اقتصادی واحدهای صنعتی داشته است. چراکه با کاهش حوادث، احتمال آسیب دیدن تجهیزات و ایجاد خسارات مالی کاهش یافته و کاهش لطمات جانی نیز رخ خواهد داد. به عنوان مثال تنها در یک مورد که در یکی از واحدهای صنعتی صورت گرفت، با رعایت اصول بهداشت حرفه‌ای، غیبت ناشی از کار از 132 مورد روز کاری به 34 روز کاری کاهش یافت.

برای اینکه اهمیت موضوع را بهتر درک کنیم، مثالی می‌زنیم:

فرض میکنیم که فردی در محیط کار با حادثه‌ای مواجه شود یا در اثر عوامل زیان آور محیط کار به یک بیماری شغلی مبتلا گردد. وقوع این حادثه یا بیماری به احتمال بسیار قوی عواقب متعددی را نیز در پی خواهد داشت که ممکن است یک یا چند مورد از حالت‌های زیر را در بر بگیرد.

1. فرد مذکور ممکن است خود را سرزنش کند و دچار افسردگی و ناراحتی‌های روحی نیز بشود.

2. احتمالاً به دلیل غیبت یا از کارافتادگی دچار محدودیتهای اقتصادی خواهد شد.

3. خانواده وی نیز دچار مشکلات مادی و معنوی خواهند شد.

4. ممکن است مجبور شود تا مدت زمان زیادی بستری باشد.

5. سایر همکاران وی ممکن است دچار ناراحتی و عصبانیت شوند و در محیط کار جو نامساعدی پدید آید
6. یکی دیگر از همکاران وی باید سریعاً آموزش ببیند و جایگزین وی شود یا وظایفش بین همکاران تقسیم شود .
7. ممکن است مدت زمانی صرف شود تا استادکار یا سرپرست کارگاه و سایر مسئولان به بررسی حادثه بپردازند و در صدد گزارش آن به مسئولان مافوق برآیند.
8. ممکن است در اثر غیبت این فرد دستگاه یا قسمت تحت کنترل وی ، با توقف روبه رو شود.
9. اگر حادثه ای رخ داده باشد ممکن است وسایل ، مواد یا دستگاههایی نیز دچار خسارت شوند
10. به دلیل توقف قسمت مربوطه یا دستگاهی که وی با آن کار میکرده ، سایر کارگران یا بخشها باید برنامه ریزی خود را تغییر دهند.
11. به دلیل توقف یا اختلالی که پدید آمده ، رسیدگی به سفارشات نیز دچار آشفتگی خواهند شد.
12. در اثر تاخیر در تعهدات و سفارشات ، تعدادی از مشتریان از دست میروند و دیگر مراجعه هم نمیکند.
13. ممکن است در اثر فقدان تخصص ویژه این فرد در کارخانه ، کیفیت محصولات نیز پایین بیاید.

14. احتمال شکایت فرد به دادگاه و پرداخت غرامت دائمی به وی از سوی کارفرما نیز وجود دارد.

15. شهرت و اعتبار این واحد صنعتی در انظار عمومی خدشه دار خواهد شد

16. ممکن است مبلغ کلانی صرف تعمیر دستگاه یا قسمت مربوطه شود.

با توجه به آنچه ذکر شد مزایای توجه به رعایت اصول ایمنی و بهداشت حرفه ای به شرح زیر است.

برای کارفرما :

کاهش حوادث

افزایش کیفیت محصول

افزایش کارایی کارگران

کاهش خطاها

کاهش مخارج درمانی کارگران

کاهش مخارج و هزینه غرامت

کاهش مخارج تولید (ضایعات)

استفاده بهتر از نیروی انسانی

برای کارگر :

افزایش روحیه

کاهش فشار کار

کاهش جراحات و صدمات

کاهش حوادث

افزایش سلامتی

افزایش سطح بهداشت کار

افزایش ایمنی

ما حاصل تمامی موارد فوق به افزایش بهره وری واحد صنعتی خواهد انجامید .

حوادث ناشی از کار

فرایند صنعتی شدن پدیده‌ای جبری است که بشریت را تحت سلطه خویش گرفته است و چنانچه قوائد بازی در آن به درست رعایت نشود و کل فرایند، قانونمند نگردد، تبعات سوء این سرنوشت محتوم، یکی پس از دیگری نمایان می‌شود .

اما چنانچه با صنعت به طور آگاهانه برخورد شود و شناخت کافی از زیر و بم‌های آن بدست آید. جبر حاکم بر آن، به اختیار بدل می‌شود .

دانایی و آگاهی، راه صحیح به کارگیری آن را هموار می‌سازد، بر پیامدهای دلخواه می‌افزاید و از نتایج پیش‌بینی نشده و دور از اختیار بشر می‌کاهد .

حوادثی که در حین کار روی می‌دهند تا حدود زیادی ناشی از عدم آشنایی با قانونمندی‌های صنعت و سایر زمینه‌های کاری است. بر کلیه بازیگران در سیستم‌های کاری، اعم از واحدهای تولیدی، صنعتی، کشاورزی و خدماتی، فرض بر این است که بر محیط خویش مسلط شوند و این سلطه را با شناخت دقیق و کسب آگاهی، ممکن سازند.

حوادث ناشی از کار در کلیه کشورهای جهان رخ می‌دهند. در کشور ما نیز آمار حوادث، بسیار بالا است. کارگر و کارفرما در درجه اول، صنعت و اقتصاد در درجه دوم، بالاخره کل جامعه از حوادث ناشی از کار دچار اضرار و خسران می‌شوند .

به منظور شناخت میزان واقعی حوادث ناشی از کار و آگاهی از علل عمده آنها و آشنایی با آثار طبیعی حوادث ناشی از کار، پژوهشی در سطح کشور انجام گرفت و با استفاده از یافته‌های پژوهشی پیشنهادات

و راه‌کاهایی ارائه شد تا از طریق به‌کارگیری آنها میزان حوادث ناشی از کار در کشور کاهش پذیرد. کلیه کارگاه‌های زیر پوشش سازمان تامین اجتماعی در قلمرو قرار گرفتند. به این ترتیب متجاوز از هفتصد هزار کارگاه بیمه شده با رقمی حدود پنج میلیون و پانصد هزار نفر بیمه شده مشمول طرح واقع شدند.

بخشی از کار تحقیقی نیز به حوادث ناشی از کار در جهان اختصاص یافت و پس از در نظر گرفتن معیارهایی خاص، کشورهای آمریکا، انگلستان، ژاپن، سوئد، کانادا، ترکیه، مصر و برزیل انتخاب شدند. و آمارهای حوادث ناشی از کار در آن کشورها مورد بررسی قرار گرفتند.

خلاصه‌ای از نتایج به دست آمده در این پژوهش در این جا ذکر می‌شود. برای آگاهی دقیق از فرایند کار و یافته‌های تحقیق مراجعه به اصل طرح توصیه می‌شود.

بنابر بررسی‌های به عمل آمده مشخص شد که حوادث ناشی از کار در اثر عوامل متعددی پدید می‌آیند. برخی از این عوامل به عملکرد نادرست افراد و بعضی دیگر به شرایط نامساعد محیط کار ارتباط پیدا می‌کنند.

ویژه‌گی‌های رفتاری فرد حادثه دیده و عوامل محیطی و اوضاع و احوالی که فرد در آن محاط شده است در ایجاد حوادث ناشی از کار دخیل هستند.

طبق یافته‌های تحقیق، 99 درصد از مجموع کارگران حادثه دیده را مردان و یک درصد را زنان تشکیل می‌دهند. علت اصلی این اختلاف، اولاً در بیشتر بودن تعداد کارگران مرد در محیط‌های کاری کشور ثانیاً در ماهیت کارهایی هست که در اغلب موارد، زنان به آنها اشتغال دارند.

علاوه بر دلایل مزبور بافت ساختار فرهنگی، از جمله آداب و سنن قومی که فرصت مطرح شدن، بروز استعدادها، عرضه توانمندی‌ها و در نهایت، فرصت اشتغال را برای زنان کشور، محدود کرده است دلیل قابل تاملی در پایین بودن نرخ اشتغال و به تبع آن، میزان حوادث ناشی از کار در بین زنان کشور است.

بیشترین تعداد حادثه دیده در محدوده سنی 20 تا 29 سالگی است. این نتیجه به علت بالا بودن تعداد شاغلان کشور در این محدوده سنی است. که فعالترین قشر تولید کننده کشور را تشکیل می دهند.

عواملی مانند کم سواد و بی تجربگی، بی باکی بیش از حد و بی احتیاطی از جمله وسایل بروز حوادث در سنین پایین است .

با افزایش سن و به علت افزایش تجربه کاری و محتاط تر شدن شاغلان، تعداد حادثه نیز کاهش می یابد.

افراد کم سواد با بی سواد بیشتر از افراد با تحصیلات بالا دچار حادثه می شوند. تعداد حادثه دیدگان متاهل بیشتر از حادثه دیدگان مجرد است که دلیل عمده این امر فزونی تعداد کارکنان متاهل بر کارکنان مجرد در محیط های کاری است.

طبق آمارهای منزه تعداد زیادی از کارفرمایان در سطح کشور وجود دارند که نسبت به بیمه کردن کارکنان خود احساس تعهد و مسئولیت می نمایند. در برخی از استانها بیش از نیمی از حادثه دیدگان بیمه نبوده اند.

بیشترین تعداد حادثه در واحدهایی صورت گرفته اند که به بخش خصوصی تعلق داشته اند و بیشترین حادثه به فعالیت های اقتصادی مرتبط با فلزات اساسی صورت گرفته است.

در مورد ساعات کاری، بیشترین حادثه ها در ساعات کاری صبح و سپس بعد از ظهر و کمترین حادثه در شب اتفاق افتاده است.

حدود 87 درصد از حوادث در داخل محدوده کارگاه و 13 درصد در خارج از محدوده کارگاهی روی داده اند. بالاترین گزارشات به وسیله فرد حادثه دیده و پایین ترین گزارشها توسط مراجع قضایی اعلام شده اند.

از نظر فراوانی علل حادثه، بیشترین تعداد حادثه به عدم نظارت بر کارگاه و عدم آموزش مربوط می‌شود. از نظر نتیجه حوادث نیز ماهیت اکثریت به گونه‌ای بوده که فرد حادثه دیده پس از سپری کردن دوران معالجه و نقاهت، مجدداً به صحنه کار و فعالیت بازگشته است. یک درصد حوادث به فوت منجر شده و 91/5 درصد به بهبودی کامل منتهی شده است.

که عناوین جراحات و شکستگی پاها و زانوها و مچ‌ها بسیار زیاد در بررسی‌های انجام شده مشخص گردید کفش‌های نامناسب این قبیل اتفاقات، اغلب ناشی از زمین خوردن، وجود سطح ناهموار و لغزنده و ... بوده‌اند. ملازمت پیدا می‌کند است. این حوادث معمولاً با فعالیت‌های ساختمانی و صنعتی فعالیت‌ها، بعد جدی‌تری و حیاتی‌تری پیدا می‌کند از این رو پیش‌بینی‌های ایمنی در این قبیل

: کاهش ناشی از کار ارائه شده‌اند به طور اجمالی از این قرارند پیشنهاداتی که برای

ارزش‌گذاری برای جان انسان‌ها

رعایت اصل تناسب در نظام کاری

هماهنگی اجزای متشکل سیستم

ایمن‌سازی محیط کار مشارکت فعالانه همگانی در

بین‌المللی ضرورت رعایت استانداردهای

بهره‌گیری از روش‌های نوین مدیریتی تقویت کمیته‌های حفاظت و

برنامه‌ریزی آموزش جامع

تلاش فرهنگی فراگیر

موازی جلوگیری از انجام فعالیت‌های

تقویت بازرسی کار

ایجاد نظام اطلاع رسانی

ایمنی برقراری یک نظام موثر ارتباطات

عبرت گیری از حوادث

صنعت ارتباطی علم و عمل و دانشگاه و

الگوسازی برای مطالعات تطبیقی

زنجیره‌ای برگزاری سمینارها و کنفرانس‌های

سیستمی انجام پژوهش‌های بیشتر با نگرش

تهیه کننده: محمدرضا افتخاری فروردین 1389